

Але при вирішенні ідентифікаційних завдань відносно похідних об'єктів біологічного походження часто необхідна участь біолога на тому чи іншому етапі досліджень. Так, при дослідженнях воску стільників по факту викрадення бджіл для вірного вибору методики досліджень знадобилась консультація біолога про особливості побудови і ремонту бджолами стільників; для оцінки результатів мас-спектрального аналізу — показників співвідношення ізотопів вуглецю; при вирішенні питання про вихідну сировину зразків цукру необхідні знання про специфіку механізмів фотосинтезу у цукрової тростини та цукрового буряка.

До приведених прикладів слід додати, що комплекси ідентифікаційних ознак у деяких випадках доповнюються дослідженнями сторонніх домішок та дослідженнями, проведеними експертами інших спеціальностей — трасологами, почеркознавцями, документалістами, товарознавцями.

З наведеного може скластися невірне уявлення про можливість експертів-біологів вирішити питання, які ставляться слідством і судом. Не слід забувати, що навіть розв'язання діагностичних завдань і на сьогодні залишається проблемою, оскільки об'єкти судово-біологічної експертизи здебільшого окремі і у них часто змінені дрібні фрагменти, тоді як сучасна біосистематика ґрунтується на дослідженнях цілих організмів. До того ж володіти якимись абсолютними знаннями практично неможливо — тільки в біології нараховується близько 100 спеціальностей. Але постійна цілеспрямована праця по пошуку і впровадженню нових досягнень науки забезпечує розвиток ідентифікаційних досліджень на сучасному етапі.

*П. В. Пашко,
С. Л. Гончар,
О. М. Гой,
В. Т. Сушко*

Використання сучасних технічних засобів при виявленні порушень митних правил в митних органах

В процесі виконання завдань, покладених на митні органи України, виникає потреба у підвищенні якості та

швидкості проведення митного контролю за товарами та іншими предметами, що переміщуються через митний кордон України.

Вирішення цих завдань можливо лише в разі ефективного використання технічних і спеціальних засобів митного контролю. Практика такого використання в митних органах свідчить, що найбільша ефективність виявлення порушень митних правил при проведенні догляду досягається за допомогою засобів інтроскопічного (неруйнуючого) контролю — рентгенівських інтроскопів, металодетекторів, ендоскопів, детекторів контрабанди (які дозволяють виявити предмети, закладені в порожнечях транспортних засобів). ідентифікація затриманих предметів порушень митних правил можлива за допомогою експрес-аналізаторів наркотичних засобів, вибухівки та дорогоцінних металів.

Значна кількість товарів та інших предметів, що переміщуються через кордон України, проходить митний контроль за допомогою сучасних рентгенівських інтроскопів зарубіжного виробництва (типу «Linescan», «Rapiscan»). Перегляд зображення об'єкта контролю здійснюється за допомогою моніторів чорно-білого та кольорового зображення, що дає можливість ідентифікувати частини об'єкта за кольоровою гамою залежно від щільності предмета. Використання рентгенівської техніки в митних установах східного регіону України почалося з встановлення рентгенівського інтроскопу «Linescan-15» в поштовому відділі Харківської митниці в 1993 р. За цей час нагромаджений певний досвід щодо їх використання. Так, в період з 1993 р. по жовтень 1997 р. у поштовому відділі митниці було виявлено 891 порушення митних правил, з яких більше 20% — за допомогою цього інтроскопу. За результатами цієї роботи у 21 випадку було порушено кримінальні справи за фактами виявлення в поштових відправленнях 42, 5 кг наркотичних речовин, 2 одиниці холодної зброї, 6 одиниць вогнепальної зброї, 344 патрони до неї, граната РГД-5 та нумізматична колекція. Протягом 1997 р. в цьому підрозділі за допомогою технічних засобів було виявлено 1 кг 130 г дорогоцінних металів та виробів з них, які незаконно переміщувались через митний кордон України. Од-

ним із прикладів ефективного використання техніки при митному контролі є виявлення наркотичного засобу, що приховувалась у тюбику зубної пасти. Підставою для більш детального вивчення вкладень стало зображення на кольоровому моніторі чітко відображеної різниці щільності зубної пасти та гашишу.

Як вже зазначалось, митна служба України використовує в своїй діяльності значну частину технічних засобів зарубіжного виробництва. Така ситуація обумовлена тим, що технічні засоби мають відповідні технічні характеристики, які відповідають світовому рівню, а також відсутністю аналогічної продукції вітчизняних товаровиробників.

За таких умов першочерговою проблемою у боротьбі з незаконним переміщенням через митний кордон України товарів та інших предметів є створення систем та засобів контролю вітчизняного виробництва.

Актуальність цієї проблеми зростає у зв'язку з тим, що багато хто з громадян України вважають територію країн СНД єдиною територією та погано знають митне законодавство.

Вирішити ці питання можливо лише при створенні сучасних систем митного контролю вітчизняного виробництва. Так, у Харкові за угодою між Держмитслужбою України та НТК «Інститут монокристалів» і НВО «Комунар» було створено дослідний зразок системи рентгеноінтроскопічного контролю багажу «Догляд». Куратором виконання робіт за цим проєктом була призначена Східна регіональна митниця. Перша в Україні рентгеноінтроскопічна система пройшла дослідну експлуатацію у поштовому відділі Східної регіональної митниці.

Під час дослідної експлуатації були визначені як позитивні, так і негативні сторони у роботі апарату. Позитивними якостями є:

- комплектація електронних вузлів апарату розповсюдженими радіoeлементами і комплектуючими, що полегшує проведення ремонтновідновлювальних робіт;

- можливість запису зображення об'єкта контролю і збереження його в пам'яті ПЕОМ та використання в разі необхідності принтера для виводу зображення і додаткової інформації на тверду копію;

можливість точного вибору центру фрагмента зображення для збільшення його на екрані монітора;

можливість проведення контролю багажу, який подається з різних боків рентгенівської камери.

Зауваження до роботи апарата:

значний (20-40 хв.) час виходу апарата на робочий режим;

час безперервної роботи апарата обмежений 8 годинами, що ускладнює його використання в пунктах пропуску з цілодобовим режимом роботи;

необхідність підведення окремого кабелю живлення (трёхфазного, з напругою 380 В), що ускладнює встановлення апарата в окремих приміщеннях;

відсутність кнопок термінового блокування роботи апарата, розташованих на вході та виході рентгенівської камери, що має значення при аварійних ситуаціях в пунктах контролю пасажирів.

Але при цьому під час дослідної експлуатації було виявлено, що робота інтроскопа «Догляд» не повною мірою відповідає завданням, які ставляться перед митними органами України, а саме:

неможливість ідентифікації засобів органічного і неорганічного походження (в тому числі наркотичних засобів) на фоні інших речей різної щільності;

неможливість ідентифікації дорогоцінних металів і виробів з них, що знаходяться серед інших предметів;

значні труднощі при виявленні зброї, частин та боеприпасів до неї на фоні речей підвищеної щільності та залежно від їх розташування в рентгенівській камері.

З метою об'єктивної оцінки апарата в різних умовах експлуатації його робота була продемонстрована представникам митного посту «Харків-Аеропорт» Східної регіональної митниці. В результаті цього були висловлені зауваження та пропозиції щодо роботи інтроскопа, а саме: необхідність ідентифікації за допомогою рентгенівського інтроскопа виробів із шкіри (одного з підакцизних товарів, невиявлення якого тягне за собою недобори митних платежів). Така ідентифікація зараз можлива при використанні апарата «Rapiscan».

Митною лабораторією Східної регіональної митниці також були надані зразки наркотичних засобів (маріхуа-

на, кокаїн, макова соломка, дикаїн, тампони з екстрактом опія) для визначення можливості їх виявлення при проведенні митного контролю. Тестові обстеження поштових відправлень з такими зразками виявили неможливість їх ідентифікації на фоні інших речей органічного і неорганічного походження. За період експлуатації порушень митних правил за допомогою «Догляд» виявлено не було.

Для усунення зазначених недоліків у роботі апарата необхідно здійснити його переробку з одноенергетичного на двоенергетичний з більшим динамічним діапазоном сприйняття енергій радіаційного випромінювання. Тоді він буде здатний виконувати повною мірою завдання, покладені на митні органи. Зараз апарат експлуатується на Рава-Руській митниці.

*В. М. Шевчук, аспірант
(НЮА України)*

Використання технічних засобів митного контролю для виявлення контрабанди

Одним з найбільш перспективних напрямків підвищення ефективності роботи митних органів по виявленню контрабанди є використання технічних засобів митного контролю (ТЗМК). Митними органами України тільки в 1996 р. за допомогою ТЗМК в 68 випадках було виявлено і затримано близько 350 кг наркотичних засобів, із них 22 випадки (147 кг 864 г) мали місце в Харківській та Сумській областях. Крім цього, необхідно враховувати й психологічний чинник, оскільки в окремих випадках використання ТЗМК психологічно підготовлює особу, щодо якої проводиться митний догляд, до добровільної видачі предметів контрабанди.

ТЗМК становлять комплекс спеціальних технічних засобів, які використовуються митними органами безпосередньо в процесі оперативного митного контролю всіх видів об'єктів, які переміщуються через митний кордон, з метою виявлення серед них матеріалів, предметів та речовин, заборонених для ввезення та вивезення або таких, що не відповідають декларованому змісту.